

Nr 31

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående placeringen av allmänna pensionsfondens medel m. m.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft sex inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna nr 26 i första kammaren av herr *Jonasson m. fl.* samt nr 31 i andra kammaren av herr *Jönsson* i Ingemarsgården *m. fl.*,

2) de likalydande motionerna nr 435 i första kammaren av herr *Holmberg m. fl.* samt nr 525 i andra kammaren av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.* samt

3) de likalydande motionerna nr 437 i första kammaren av herr *Johansson, Knut*, och herr *Geijer, Arne*, samt nr 522 i andra kammaren av herr *Kellgren m. fl.*

Motionsyrkandena

I *motionerna I:26* och *II:31* har yrkats

»att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att den utredning rörande tilläggs-pensionssystemets verkningar, fondförvaltningens framtida utformning m. m., som föregående års riksdag begärt, måtte komma till stånd genom en särskild utredning med parlamentarisk medverkan».

I *motionerna I:435* och *II:525* har yrkats

»att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande möjlighet för privatpersoner att medelst ett återlånesystem disponera viss del av för vederbörande inbetald ATP-avgift för förvärv av vissa slag av egendom såsom aktier, obligationer, eget hem, fritidsbostad eller egen rörelse».

I *motionerna I:437* och *II: 522* har yrkats

»att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om ändring i allmänna pensionsfondens reglemente i syfte att underlätta finansieringen av kooperativa och enskilda företags markförvärv för en planmässig samhällsutbyggnad».

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionerna II:31, I:435 och I:437.

Gällande bestämmelser m. m.

En särskild förvaltning är anordnad för den av avgifterna till försäkringen för tilläggspension uppbyggda allmänna pensionsfonden. Enligt reglementet den 28 maj 1959 (nr 293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning skall fondförvaltningen handhavas av tre styrelser. Första fondstyrelsen förvaltar avgifter erlagda för statens och kommunernas anställda, andra fondstyrelsen avgifter erlagda för anställda i enskilda företag med minst 20 arbetstagare och tredje fondstyrelsen avgifter för anställda i företag med mindre än 20 anställda ävensom de egenavgifter, vilka erlägges för inkomst av annat förvärvsarbete än anställning.

Varje fondstyrelse består av nio av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter. Alla ledamöter, utom ordföranden i varje styrelse och två av de andra ledamöterna i första fondstyrelsen, utses efter förslag av organisationer, som företräder försäkrade och avgiftsbetalare. Närmare bestämmelser om vilka organisationer som har förslagsrätt finns i en kungörelse den 28 maj 1959 (nr 319).

Fondmedlen skall placeras i värdehandlingar av olika slag, dock ej aktier. En särskild form av placering utgör de återlån, som via bank eller annan kreditinrättning kan beviljas den som erlagt avgifter för anställdas eller egen pensionering. Avgiftsbetalare äger varje år erhålla återlån till belopp motsvarande högst hälften av vad han under närmast föregående år betalat i avgift. Återlån till mindre belopp än 500 kr. utlämnas ej. Återlån skall amorteras på tid ej överstigande 10 år. Någon ovillkorlig rätt till återlån föreligger inte. Det är kreditinrättningen som efter vanliga grunder prövar kreditvärdigheten hos den som vill låna.

I *promemoria med förslag om fondförvaltningen m. m. i samband med en utbyggd pensionering* (SOU 1958: 4) utgick 1957 års pensionskommitté i stort sett från allmänna pensionsberedningens förslag om en författningsreglerad påbyggnad av folkpensioneringen, ehuru kommittén därmed inte tog ställning till de olika alternativ för tilläggspensioneringens ordnande som framförts inom beredningen.

Kommittén förutsatte således, att en fondbildning i överensstämmelse med det nämnda förslaget rörande författningsreglerad tilläggspensionering borde komma till stånd bl. a. för att motverka bortfall av annat sparande. Vid utformningen av förslag om pensionsfondens organisation och verksamhetsformer hade kommittén låtit sig ledas av vissa allmänna önskemål. Pensionsfonden borde enligt kommitténs mening ha en självständig ställning i förhållande till staten och de avgiftsbetalande och den borde förvaltas med

hänsyn till intresset av bästa möjliga avkastning och betryggande säkerhet. Kommittén ville, i likhet med förslagsställarna bakom allmänna pensionsberedningens förslag till lagfäst tilläggs pensionering, undvika uppbyggandet av en stor kreditorganisation, som fördelade krediterna mellan ett stort antal slutliga låntagare. Vidare ansåg kommittén, att fondens utlåning ej ensidigt borde gynna vissa låntagare utan i stället smidigt anpassas till de växlande kreditbehoven. Formerna för fondmedlens utlåning borde inte minska kreditpolitikens verkningsmöjligheter, och de möjligheter som kunde finnas för att låta fondbildningen bidra till utvecklingen av en väl fungerande kreditmarknad borde tillvaratagas.

Kommittén diskuterade till en början frågan om en uppdelning i flera fonder och anförde att om en sådan uppdelning drevs tillräckligt långt de flesta problem, som en stor, centralt förvaltd fond gav upphov till, skulle kunna elimineras. En uppdelning efter näringsgrenar och branscher — den ur praktisk synpunkt naturliga metoden — skulle emellertid allför lätt urarta till ett kvoteringsystem genom att delfonderna i första hand tillgodosåg den egna branschens kreditbehov. Övervägande skäl talade enligt kommitténs mening för en viss, begränsad uppdelning av pensionsfonden.

Kommittén förordade därför, att fondmedlen fördelades på tre delfonder. Till den första, kallad A-fonden, skulle föras de av staten och kommunerna erlagda arbetsgivaravgifterna, till den andra, B-fonden, övriga arbetsgivaravgifter, och till den tredje, C-fonden, egenavgifterna från icke-löntagare. Varje fond skulle förvaltas av en styrelse med av Konungen förordnade ledamöter. A- och B-fondernas styrelse föreslogs bestå av nio ledamöter, varav tre utsedda efter förslag av löntagarorganisationer och tre efter förslag av organisationer representerande berörda arbetsgivare. C-fondens styrelse föreslogs få sju ledamöter, varav fyra skulle utses efter förslag av organisationer, som företrädde de till denna fond anknytna försäkringstagarna.

I fråga om placeringen av fondmedlen diskuterade kommittén i huvudsak fyra olika metoder. Enligt den första, *specialdestinationslinjen*, skulle fondmedlen användas för några få allmänt accepterade ändamål, t.ex. bostads- och energiförsörjning. Utlåningen för dessa ändamål skulle kunna ske i för pensionsfonden lämpliga former. Kreditmarknaden i övrigt skulle avlastas och utvecklas friare än eljest. Kommittén fann emellertid, att de invändningar som kunde anföras mot denna lösning var alltför starka för att specialdestinationslinjen skulle kunna rekommenderas.

Som en annan lösning anfördes *bankinstitutslinjen*, innebärande att existerande bankinstitut (affärsbanker, sparbanker, centralkassor för jordbrukskredit) utnyttjades som mellanhänder, t. ex. genom att fondmedlen insattes på något slags inlåningsräkning. Härigenom skulle flera av de av kommittén inledningsvis uppställda önskemålen kunna tillgodoses. Någon stor utlåningsorganisation skulle inte behöva byggas upp för pensionsfondens del,

eftersom bankinstitutens rikt förgrenade organisation skulle öppna fondens resurser för alla låntagargrupper och medföra en hög grad av decentralisering av de beslut som var avgörande för fondmedlens fördelning. Mot dessa fördelar stod emellertid enligt kommitténs uppfattning vissa påfallande nackdelar. Pensionsfonden utgjorde sålunda i hög grad en ersättning för det sparande, som hittills via försäkringsbolagen tillförts kapitalmarknaden. Under den framtid som kunde överblickas var det, framhöll kommittén, nödvändigt att fondmedlen i mycket stor utsträckning utlånades i kapitalmarknadsmässiga former för att undvika en alltför påfrestande omställning av det svenska kreditsystemet. Om bankinstitutslinjen valdes, skulle detta sannolikt för affärsbankernas del framtvinga en omvandling i riktning mot mera långfristig utlåning, som ingav betänkligheter och som i varje fall fordrade ytterligare överväganden. Bankerna skulle vidare kunna bli alltför beroende av fondledningens dispositioner. Detta skulle visserligen kunna undvikas genom en automatisk fördelning av fondmedlen mellan instituten, men det syntes svårt att finna en rimlig metod härför. Av dessa och andra skäl fann sig kommittén inte kunna tillstyrka att denna linje lades till grund för fondens kreditgivning.

Kommittén dryftade därefter som en tredje placeringsmetod *återlänelinjen*. Enligt denna, som framförts i det inom allmänna pensionsberedningen framlagda förslaget om påbyggnad av folkpensioneringen genom frivillig pensionsförsäkring, skulle pensionsavgifterna kunna återlånas av dem som erlagt desamma. Återlänelinjen hade, anförde kommittén, motiverats som ett naturligt sätt att decentralisera och så att säga automatisera fondens utlåning, så att krediterna leddes till de företag som genom avgiftsinbetalningar och bortfall av möjligheterna att göra avsättningar till pensionsstiftelser fick försämrade finansieringsmöjligheter. Kommittén tog emellertid bestämt ställning mot en helt automatisk återlåning. Lån borde enligt kommitténs mening endast utgå efter en kreditvärdighetsprövning. Inte heller i övrigt fann kommittén en långfristig och omfattande återlåning utgöra en lämplig kreditgivningsmetod. Genom en sådan återlåning skulle de finansiella resurserna fördelas på ett irrationellt sätt, och vissa låntagargrupper skulle orimligt gynnas. Vidare skulle kreditmarknaden bindas och hindras att fungera effektivt. Kommittén föreslog därför en begränsad återlånerätt, avsedd att överbrygga anpassningssvårigheter för företagen. Enligt detta förslag skulle bankinstituten utnyttjas som kreditförmedlare och de med återlånen förenade riskerna skulle vila på dem.

Den fjärde metoden för fondutlåningen, *obligationsmarknadslinjen*, som kommittén förordade jämsides med en på sätt nyss sagts anordnad återlåning, innebar att fondmedlen placerades i obligationer och förlagsbevis. Kommittén motiverade sitt ställningstagande med att låntagarna på marknaden för obligations- och förlagslån var antingen stora och välkända slutliga låntagare, såsom staten, kommuner, kraftverk och stora industriföretag

eller också hypoteksinstitut. Härigenom befriades fonden från behovet att bygga upp en stor organisation för kreditprövning utan att därför taga olämpliga risker. Ytterligare garantier låg i den kontroll som sedvanemässigt utövades av den eller de affärsbanker, som deltog i emissionen av obligations- och förlagslån, och i det förhållandet att lånen måste fylla marknadens krav för att kunna placeras. Kommittén anförde, att det mot obligationsmarknadslinjen kunde invändas, att den skulle stänga tillgången till fondens resurser för medelstora och mindre företag och speciellt för dem, som inte förfogade över säkerheter av den typ som traditionellt låg till grund för obligationslån. Kommittén fann därför angeläget, att möjligheterna för en utbyggnad av kapitalmarknaden, t. ex. genom nya hypoteksinstitut med nya verksamhetsformer, ingående prövades så snart som möjligt.

Pensionskommitténs förslag om fondens utlåningsformer innebar sammanfattningsvis, att fondmedlen skulle placeras i fullgoda obligationer eller förlagsbevis, varjämte för A-fonden kommunlån skall utgöra en godkänd placering. Fondernas för rörelsens behov nödvändiga kassamedel skulle vara insatta på räkning i riksbanken. Avgiftsbetalare till B- eller C-fonden skulle av affärsbank, sparbank, centralkassa för jordbrukskredit eller riksbanken kunna erhålla återlån motsvarande 50 procent (första avgiftsåret 40 procent) av avgifterna. Återlånen skulle amorteras på högst 5 år, i vissa fall då in-teckningssäkerhet förelåg på högst 10 år. Kreditvillkoren i övrigt bestämdes av kreditinrättningen, som i sin tur från pensionsfonden skulle äga erhålla ett lika stort lån, löpande med en räntesats som med en halv procent översteg bankinstitutens högsta inlåningsränta. Kreditinrättningen skulle vara ansvarig för att lånet återbetalades till fonden oavsett om inrättningens låntagare fullgjorde sina förpliktelser eller ej.

Kommittén förordade, att ett förnyat ställningstagande till fonduppbbyggnaden skedde under senare delen av 1960-talet. Därvid borde enligt kommitténs mening även utlåningsformerna tagas under ytterligare övervägande och revideras i den mån de då vunna erfarenheterna gav anledning härtill.

Om fondmedlens förvaltning anförde *föredragande departementschefen i proposition nr 100 till 1959 års riksdag*:

»Beträffande fondförvaltningen uttalade jag i princippropositionen min anslutning till de allmänna grunderna i 1957 års pensionskommittés förslag i ämnet. Eftersom remissbehandlingen av förslaget ännu inte var avslutad vid tiden för propositionens avlämnande, gjorde jag dock en reservation för det fall, att det vid remissbehandlingen av förslaget kom fram nya eller tidigare icke uppmärksammade synpunkter. Vidare förutskickade jag, att ett inlemmande av företagarna i tilläggs-pensioneringen kunde föranleda modifikationer i kommittéförslaget.

Remissbehandlingen av pensionskommitténs förslag har visserligen inte givit mig anledning att frånga uppfattningen att uppbyggnaden av fond-

förvaltningen till sina huvuddrag bör ske efter detta förslag. I syfte att tillmötesgå olika i remissyttrandena och i den allmänna debatten framförda önskemål har jag emellertid vid utformningen av reglementet för pensionsfonden gjort ett flertal ändringar i förhållande till kommittéförslaget.

Förvaltningen av pensionsfonden bör enligt min åsikt inte innebära en maktkoncentration — vare sig för statliga eller för andra intressen.

I enlighet härmed föreslås, att förvaltningen skall delas upp på flera fondstyrelser. I dessa fondstyrelser skall företrädare finnas för närmast berörda parter utan att någon ensam har majoritet. En sådan maktfördelning torde vara i princip väl jämförlig med den som kunde tänkas råda, om en på privat väg fullt utbyggd pensionering ägde rum i ett mindre antal stora företag.

Enligt mitt förslag skall fonden förvaltas av tre särskilda styrelser. Första fondstyrelsen skall omhänderha förvaltningen av de arbetsgivaravgifter, som erlägges av arbetsgivare, vilka företräder det allmänna, främst staten och kommunerna. Andra fondstyrelsen förvaltar arbetsgivaravgifter, som inflyter från enskilda, stora och medelstora arbetsgivare, varmed avses arbetsgivare med minst 20 årsarbetare. Tredje fondstyrelsens förvaltning gäller dels arbetsgivaravgifter från sådana enskilda arbetsgivare, som selsätter färre än 20 årsarbetare, och dels de egenavgifter, som företagare m. fl. har att erlägga.

Av pensionsfonden beräknas omkring 2/10 komma att förvaltas av första fondstyrelsen, omkring 5/10 av andra fondstyrelsen samt omkring 3/10 av tredje fondstyrelsen. En sådan uppdelning har enligt min mening den fördelen i förhållande till kommitténs förslag, att man undviker att en av förvaltningsenheterna får disponera över huvudparten av fonden. Vidare sammanföres under en och samma fondstyrelse — den tredje — de avgiftsmedel, som i praktiken huvudsakligen hänför sig till småföretagarna. Medan kommittéförslaget innebar, att avgifter som en och samma person erlägger för sin egen och sina anställdas del skulle hållas åtskilda i förvaltningshänseende, kommer dessa medel med mitt förslag att regelmässigt omhänderhas av ett och samma organ. Detta har syntts mig motiverat av den intressegemenskap som här föreligger.

Varje fondstyrelse skall ha 9 ledamöter och lika många suppleanter. Första fondstyrelsen består av 3 ledamöter för staten, 3 för kommunerna och likaledes 3 för löntagarnas organisationer. I andra fondstyrelsen får staten 3, arbetsgivarnas organisationer 3 och löntagarnas organisationer också 3 ledamöter. I tredje fondstyrelsen företrädes staten av 3, arbetsgivarnas organisationer av 2, löntagarnas organisationer av 2 och självständiga företagares organisationer av 2 ledamöter. Som synes får statens representanter inte avgörande inflytande i någon fondstyrelse.

Fondmedlen skall givetvis förvaltas på det sätt som bäst gagnar tilläggs-pensioneringen. Pensionsfonden bör följaktligen placeras så att den ger god

avkastning under betryggande säkerhet. Verksamheten bör emellertid bedrivas under sådana former att fondstyrelserna inte behöver skaffa sig en vidlyftig administration för kreditprövning och låneförvaltning.

I likhet med vad pensionskommittén föreslog bör en betydande del av fondmedlen i form av återlån gå tillbaka till dem som erlagt pensionsavgifterna. Det nyss anförda medför, att man för denna verksamhet får anlita banker och andra kreditinstitut.

Vid utformningen av reglerna för återlån har jag i olika hänseenden avvikit från kommittéförslaget i syfte att vidga återlånemöjligheterna. Var och en som erlagt pensionsavgift för ett visst år skall året därpå kunna söka återlån med upp till 50 procent av avgiftsbeloppet. Denna gräns skall komma till användning redan från början; kommittéförslaget hade en gräns vid 40 procent avseende första årets avgiftsbetalning. Lånens löptid skall kunna uppgå till tio år — utan den av pensionskommittén förordade begränsningen till fall då inteckningssäkerhet kan presteras. Om räntesatsen för återlån får överenskommelse träffas mellan kreditinrättningen och låntagaren. Då återlånen är avsedda som ett led i företagets kapitalförsörjning, kunde det synas naturligt, att endast lån av något större omfattning skulle komma i fråga. Med hänsyn främst till småföretagarna föreslår jag emellertid att lånegränsen sättes så lågt som vid 500 kr. och att företagare därjämte skall kunna räkna samman pensionsavgifterna för sig och sina anställda för att komma över denna gräns.

Kreditinrättningen skall äga rätt att för utgivet återlån erhålla motsvarande belopp i lån från den fondstyrelse, som förvaltar sådana pensionsavgifter som låntagaren erlagt. I överensstämmelse med kommittéförslaget innebär reglerna om räntesatsen för sådana lån bl. a. att räntan, om inte bunden räntesats avtalas, skall ligga en halv procent över den högsta allmänt förekommande ränta som bankerna tillämpar för dem som sätter in penningmedel.

De fondmedel, som inte tas i anspråk för återlån, skall i överensstämmelse med kommittéförslaget placeras i obligationer och förlagsbevis. Därutöver förordar jag emellertid, att placering skall kunna ske även i andra skuldförbindelser, nämligen sådana som är utfärdade av staten, kommuner m. fl. och av vissa kreditinrättningar såsom banker, sparbanker och centralkassor för jordbrukskredit samt vissa andra kreditinstitut. Även kreditinstitut som nybildas för att tillgodose näringslivets behov av långfristig kredit bör enligt min mening här kunna komma i fråga.

De regler, som jag föreslår för utlåningen av medel från allmänna pensionsfonden, innebär att större delen av fondmedlen kommer att tillföras kapitalmarknaden, dvs. utnyttjas för lån till bostäder och lån till kommunernas, statens och näringslivets långsiktiga, kapitalkrävande investeringar.

Slutligen vill jag här framhålla att principen, att försäkringens intressenter skall utöva inflytande på fondförvaltningen men att denna som helhet

skall stå neutral i förhållande till speciella intressen, även avspeglas i reglerna om revision av fondstyrelsernas förvaltning.

Enligt förslaget till lag om försäkring för allmän tilläggspension skall reglementet angående allmänna pensionsfondens förvaltning fastställas av Konungen med riksdagen.»

Förslaget till reglemente angående allmänna pensionsfondens förvaltning godtogs av 1959 års riksdag i väsentligt oförändrat skick.

Frågor om ändringar i reglerna för fondkapitalets placering har tidigare varit föremål för riksdagens bedömning. I *motioner* till 1960 års riksdag yrkades således liberalare regler i fråga om möjligheterna att använda pensionsmedlen för företagens kapitalförsörjning.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 6 år 1960 anförde andra lagutskottet:

Bestämmelserna om återlån av inbetalda avgifter antogs så sent som i fjol och har endast varit i tillämpning sedan årsskiftet. Innan erfarenheter vunnits av deras verkningar i olika hänseenden, bör de inte ändras. Det kan härvid erinras om att man vid utarbetandet och antagandet av bestämmelserna förutsatt att en omprövning av dem kunde bli erforderlig vid slutet av 1960-talet. Utskottet finner med hänsyn härtill inte skäl biträda de i motionerna I: 448 och II: 551, I: 461 och II: 579 samt I: 462 och II: 549 framställda önskemålen om liberalare återlåneregler.

Även 1961, 1962 och 1963 års riksdagar hade att taga ställning till motionsyrkanden med samma syfte. Yrkandena avslogs under motivering att erfarenheter ännu icke vunnits av de nuvarande reglernas verkningar.

Vid årets riksdag har motionsyrkanden med samma innebörd avslagits av andra lagutskottet under hänvisning till att det icke fanns skäl till ändrat ställningstagande.

I *motionerna I: 763 och II: 922* väckta vid 1963 års riksdag i anledning av proposition med förslag till lag angående procentsatsen för uttag av avgift under åren 1965—1969 till försäkringen för tilläggspension begärdes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla att en klarläggande samhällsekonomisk analys av pensionssparandet utfördes, varvid särskilt AP-fondernas verkan på det totala sparandets omfattning och ändrade struktur uppmärksammades, samt att i samband härmed en översyn företogs av de till pensionssystemet knutna reglerna för fondkapitalets placering och administration med utgångspunkt från ett ovillkorligt beaktande av ATP-systemets säkerhet.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 57 år 1963 anförde andra lagutskottet bland annat:

Enligt vad som framgår av de i propositionen redovisade beräkningarna kommer pensionsfonderna att redan under den femårsperiod, för vilken avgiftsuttaget nu fastställs, att uppgå till betydande belopp. Det skulle därför enligt utskottets mening vara värdefullt om de samhällsekonomiska

verkningarna i olika avseenden av pensionssystemet blev föremål för utredning. En sådan utredning, som torde ha förutsatts vid pensionssystemets införande, bör också behandla frågor om fondbildningens inverkan på näringslivet, fondbildningens omfattning och fondförvaltningens framtida utformning. Vad utskottet anfört i fråga om en sådan utredning synes böra bringas till Kungl. Maj:ts kännedom.

I *Kungl. Maj:ts skrivelse nr 3 år 1964* till riksdagen med redogörelse för behandling av riksdagens skrivelser uppgives att Kungl. Maj:t den 1 november 1963 förordnat, att utredning i av andra lagutskottet (utl. 1963: 57) angivna hänseenden skulle utföras inom ramen för den av finansdepartementet bedrivna planeringen av den svenska ekonomiens utveckling på längre sikt.

Vid svar under 1963 års riksdag på fråga av herr Carlsson i Stockholm angående begärd utredning rörande tilläggs-pensionssystemet anförde *chefen för socialdepartementet* den 8 november:

Undersökningar om tilläggs-pensioneringens verkningar ingår som ett naturligt led i de vidare undersökningar om de samhällsekonomska utvecklingstendenserna på längre sikt som redan pågår eller förberedes under medverkan av det ekonomiska planeringsrådet och det därtill knutna utredningsrådet. Därvid kommer även allmänna pensionsfondens verkningar på bl. a. näringslivets kapitalförsörjning att närmare klarläggas. Det av riksdagen begärda utredningsmaterialet kommer sålunda att redovisas i sitt sammanhang med de allmänna övervägandena om den svenska ekonomiens utveckling på längre sikt.

Frågan om fondförvaltningens framtida utformning, varmed i första hand torde avses utlåningsformerna, bör övervägas när ytterligare erfarenhet av nuvarande ordning föreligger.

Enligt en inom finansdepartementet upprättat PM angående utredning rörande finansiella långtidsperspektiv inom samhällsekonomin har Kungl. Maj:t genom beslut den 1 november 1963 förordnat, att utredning i vissa av andra lagutskottet i utlåtande 1963: 57 angivna hänseenden rörande tilläggs-pensionssystemets verkningar skall utföras inom ramen för den av finansdepartementet bedrivna planeringen av den svenska ekonomins utveckling på längre sikt. För utredning av nu angivna frågor har såsom särskild utredningsman tillkallats *chefen för konjunkturinstitutet*.

Utskottet

Tilläggs-pensioneringen finansieras genom avgifter, vilka inflyter till den allmänna pensionsfonden. För fonden är en särskild förvaltning anordnad, som handhas av tre styrelser. Fondmedlen skall placeras i värdehandlingar av olika slag, dock ej aktier. En särskild form av placering utgör de återlån, som via bank eller annan kreditinrättning kan beviljas den som erlagt avgifter för anställdas eller egen pensionering.

I motioner vid fjolårets riksdag begärdes bl. a., att en översyn skulle företagas av de till pensionssystemet knutna reglerna för fondkapitalets placering och administration med ett ovillkorligt beaktande av ATP-systemets säkerhet. Andra lagutskottet anförde vid detta tillfälle i sitt av riksdagen godkända utlåtande, att det skulle vara värdefullt om de samhällsekonomiska verkningarna i olika avseenden av pensionssystemet blev föremål för utredning. En sådan utredning, som torde ha förutsatts vid pensionssystemets införande, borde enligt utskottet också behandla frågor om fondbildningens inverkan på näringslivet, fondbildningens omfattning och fondförvaltningens framtida utformning. I anledning av dessa uttalanden förordnade Kungl. Maj:t att utredning i av andra lagutskottet angivna hänseenden skulle utföras inom ramen för den av finansdepartementet bedrivna planeringen av den svenska ekonomiens utveckling på längre sikt d. v. s. inom ekonomiska planeringsrådet och utredningsrådet.

I motionerna I:26 och II:31 anhålles nu att den utredning, som begärdes under fjolåret, skall komma till stånd genom en särskild utredning med parlamentarisk medverkan.

I motionerna I:435 och II:525 hemställes om utredning rörande möjligheterna för privatperson att medelst ett »återlånesystem» disponera viss del av för vederbörande inbetald ATP-avgift för förvärv av visst slag av egendom, såsom aktier, obligationer, eget hem, fritidsbostad eller egen rörelse.

I motionerna I:437 och II:522 begäres ändring i allmänna pensionsfondens reglemente i syfte att underlätta finansieringen av kooperativa och enskilda företags markförvärv för en planmässig samhällsutbyggnad.

Det är enligt utskottets mening i och för sig värdefullt att den undersökning beträffande tilläggs-pensionssystemets samhällsekonomiska verkningar, som begärdes under fjolåret, kommit till stånd. Utskottet anser emellertid, att en sådan undersökning liksom en utredning av de frågor som berör fondbildningens omfattning och fondförvaltningens framtida utformning med hänsyn till spörsmålens stora allmänintresse bör ske under parlamentarisk medverkan. Utskottet biträder således motionerna I:26 och II:31.

Reglerna om fondkapitalets placering är av sådan betydelse och omfattning att utskottet icke för närvarande anser sig kunna överblicka verkningarna av de i motionerna I:435 och II:525 samt I:437 och II:522 föreslagna ändringarna. Då utskottet förutsätter att ifrågavarande regler kommer att bli föremål för översyn i den utredning som ovan begärts, anser utskottet något ytterligare riksdagens initiativ icke erforderligt.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

A. att riksdagen, med bifall till följande motioner, nämligen

1) I:26 och II:31,
samt i anledning av följande motioner, nämligen

2) motionerna I:435 och II:525 samt

3) motionerna I:437 och II:522,

måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i fråga om utredning av tilläggs pensionssystemets samhällsekonomiska verkningar, fondbildningens omfattning och fondförvaltningens framtida utformning.

B. att följande motioner, nämligen

1) motionerna I:435 och II:525 samt

2) motionerna I:437 och II:522,

i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet under A. hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 2 april 1964

På andra lagutskottets vägnar:

JOHN R. ANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herr Axel Svensson*, fru Carlqvist, fru Hamrin-Thorell, herrar Kaijser, Lars Larsson, Edström*, fru Nilsson* och Axel Kristiansson*;

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, Odhe, Bengtsson i Varberg, Wahrendorff, fru Eriksson i Ängelholm, fru Svensson*, herrar Carlsson i Huskvarna och Ringaby*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av fru *Carlqvist*, herr *Lars Larsson*, fru *Nilsson*, herrar *Odhe*, *Bengtsson* i Varberg, fru *Eriksson* i Ängelholm och fru *Svensson*, vilka ansett,

a) att det avsnitt i utskottets yttrande å s. 10 som börjar med orden »I motioner vid» och slutar med orden »initiativ icke erforderligt», bort ersättas med text av följande lydelse:

»I motionerna I:26 och II:31 anhålles nu att den utredning, som begärdes under fjolåret, skall komma till stånd genom en särskild utredning med parlamentarisk medverkan.

I motionerna I:435 och II:525 hemställs om utredning rörande möjligheterna för privatperson att medelst ett »återlånesystem» disponera viss del av för vederbörande inbetald ATP-avgift för förvärv av visst slag av egendom, såsom aktier, obligationer, eget hem, fritidsbostad eller egen rörelse.

I motionerna I:437 och II:522 begäres ändring i allmänna pensionsfondens reglemente i syfte att underlätta finansieringen av kooperativa och enskilda företags markförvärv för en planmässig samhällsutbyggnad.

I motioner vid fjolårets riksdag begärdes bl. a., att en översyn skulle företagas av de till pensionssystemet knutna reglerna för fondkapitalets placering och administration med ett ovillkorligt beaktande av ATP-systemets säkerhet. Andra lagutskottet anförde vid detta tillfälle i sitt av riksdagen godkända utlåtande, att det skulle vara värdefullt om de samhällsekonomiska verkningarna i olika avseenden av pensionssystemet blev föremål för utredning. En sådan utredning, som torde ha förutsatts vid pensionssystemets införande, borde enligt utskottet också behandla frågor om fondbildningens inverkan på näringslivet, fondbildningens omfattning och fondförvaltningens framtida utformning. I anledning av dessa uttalanden förordnade Kungl. Maj:t att utredning i av andra lagutskottet angivna hänseenden skulle utföras inom ramen för den av finansdepartementet bedrivna planeringen av den svenska ekonomiens utveckling på längre sikt d. v. s. inom ekonomiska planeringsrådet och utredningsrådet.

Enligt utskottets mening är det värdefullt att den undersökning beträffande tilläggs pensioneringens samhällsekonomiska verkningar, som begärdes under fjolåret, kommit till stånd. Pensionssystemets samhällsekonomiska verkningar kan inte bedömas isolerade från den samhällsekonomiska utvecklingen i övrigt, och utskottet anser det därför lämpligt att utredningen sker i den form Kungl. Maj:t förordnat.

De i motionerna I:435 och II:525 framförda förslagen är enligt utskottets mening oförenliga med de principer som bör ligga till grund för placeringen av fondmedlen.

Beträffande de spörsmål, som aktualiseras i motionerna I:437 och II:522, förutsätter utskottet att de blir belysta genom den pågående utredningen.»

b) att utskottet bort hemställa,

»att förevarande motioner, nämligen

1) I:26 och II:31,

2) I:435 och II:525 samt

3) I:437 och II:522

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»